

第四章

夔凤纹大瓦当

古兵

瓦当，是中国古代建筑屋面瓦垄檐口的装饰，正面刻印有各种图案纹样，也有的刻印表示吉祥的文字。最初，瓦当多为半圆形，称半瓦当。秦汉时开始出现正圆形的瓦当，一直沿用到今天。

这件夔(kui)凤纹大瓦当，是在陕西临潼县城东五公里骊山北麓的秦始皇陵发现的，造型十分特别，既不是半圆，也不作整圆，而是介于圆和半圆之间，而且形体硕大，高41.3厘米，直径达50.8厘米。1977年，在清理秦始皇陵北2、3、4号建筑遗址时，又发现完全相同的夔凤纹瓦当1件，但形制更大，高48厘米，直径61厘米。这种夔凤纹瓦当，是迄今所发现的古代瓦当中的最大者，如称之为世界第一的大瓦当，也是毫不夸张的。试想一下，用得着如此庞大瓦当的殿宇建筑，该是多么宏大！

夔凤纹瓦当正面采用高浮雕刻饰夔凤纹一对，纹样布满整个瓦当，以镜面对称作左右排列。夔凤身躯屈曲转折，极度夸张，线条道劲，凤身表面又以阴刻细线作细部装饰，阴阳分明，突出了纹样的立体感，使高度规范化的纹样，脱出呆板，趋于活跃。夔凤反复盘曲，除了形成自身丰富的曲

线美之外，同时也使纹样间的空隙部位，成为形状美丽的多样的空间。在构图上，这种纹样美与空间美的相结合，称为“双关纹”，说明夔凤纹图案是经过精心构思设计的。整个纹样严格讲究对称，谲奇瑰丽，既具有强烈的装饰意趣，有充满浓厚的神秘气氛，这大概是为了适应陵墓建筑的特定需要吧！

秦始皇为自己建造了庞大的陵墓和陵园建筑，这无疑在当时社会统治思想封建皇权主义的产物。史籍记载，秦始皇为了显示自己的功德和至尊的威仪，每每发动营建浩大的工程，例如还在他实施统一六国的时候，每攻灭一个诸侯，就“写放其宫室，作之咸阳北阪上”，似乎只有把六国的王宫，都仿建在国都咸阳的北山坡上，才可显出自己是统治诸侯的君主。当他兼并了六国，统一天下后，这种欲望更是大大膨胀了，例如修长城，筑驰道，车同轨，书同文，统一度量衡，让自己的权力达到中国的每一个角落。又如扩建咸阳宫殿，在周代的故都丰镐之间建造阿房宫，仅是先建的前殿，就东西长500步(690公尺)，南北宽50丈(约115公尺)，殿上可以容纳一万人，还可以竖立起高5丈(约11.5公尺)的大旗，这是何等的规模！还下令收缴天下兵器，聚集于咸阳，销熔铸造钟架及铜人十二，置放在宫中。据《三辅旧事》记载，铜人“各重三十四万斤”。这样巨大的铜铸像，在当时不用说是举世无双的。可惜在东汉末年被董卓销毁其中10座，剩下的2座，后来被前秦苻坚销毁了。

过去，我们读到史书上的这些记载，可能并不是全都相信的，对有的内容也是将信将疑，但现在看来，特别是夔凤纹大瓦当的出土，以及秦始皇陵兵马俑坑的发现，真使我们大开眼界。秦始皇并不是一个狂想者，而是一位雄才大略的历史巨人。我们不妨把夔凤纹大瓦当看作是这位“亘古一帝”所留下的一件微小的历史见证。

题解

夔凤纹大瓦当是在陕西临潼县城东五公里骊山北麓的秦始皇陵发现。它的造型是半圆和圆之间，形体很大有高41.3厘米直径达50.8厘米，也有高48厘米，直径61厘米。它显示着当时宏大的殿宇和历史巨人的君主。

生词解释

生词	拼音	译泰
瓦垄	wǎlǒng	หีบศพกระเบื้อง
檐口	yánkǒu	ชายคาบ้าน
正面	zhèngmiàn	ด้านตรง ด้านหน้า
刻印	kèyìn	สลักลายพิมพ์
瓦当	wǎdāng	กระเบื้องเชิงชาย
迄今	qìjīn	ถึงปัจจุบัน
排列	páiliè	เรียงราย
身躯	shēnqū	ส่วนของรูปร่าง
阴刻	yīnkè	ลายนูนต่ำ
立体	lìtǐ	มีความลึก
呆板	dāibǎn	ไม่มีชีวิตจิตใจ แข็งทื่อ
活跃	huóyuè	กระฉับกระฉง
形状	xíngzhuàng	รูปแบบ
强烈	qiángliè	เข้มแข็ง
气氛	qìfèn	บรรยากาศ
威仪	wēiyì	ลักษณะท่าทางที่เคร่งขรึม น่าเกรงขาม
浩大	háodà	ใหญ่โต
实施	shíshī	นโยบาย ปฏิบัติตามแผนการณ์

仿建	fǎngjiàn	สร้างตามแบบ สร้างเลียนแบบ
兼并	jiānbìng	รวมเข้าด้วยกัน
欲望	yùwàng	รอด้วยความหวัง
膨胀	péngzhàng	เพิ่มขึ้นขนาดใหญ่ขึ้น พองขึ้น
驰道	chídào	ทางเสด็จพระราชดำเนินของพระจักรพรรดิ
同轨	tóngguǐ	รางเดียวกัน
量衡	liánghéng	การวัด
角落	jiǎoluò	มุม
仅是	jǐnshì	เพียงแต่
竖立	shùlì	ตั้งตรง
收缴	shōujiǎo	รับไว้
聚集	jùjí	รวมกัน
销熔铸造	xiāoróngshùzào	หลอมแล้วหล่อเป็นรูป
铜铸像	tóngzhùxiàng	รูปหล่อทองสำริด
销毁	xiāohuǐ	หลอมทิ้ง

艺术考古词汇

屋面瓦垄檐口	=	กระเบื้องชายคา
正面刻印	=	ลายสลักด้านตรง
吉祥的文字	=	ตัวอักษรสิริมงคล
一直沿用到今天	=	ได้ใช้มาจนทุกวันนี้
高浮雕刻	=	ลายสลักนูนสูง
镜面对称	=	ความสมมูลแบบสองข้างเท่ากัน
身躯屈曲转折	=	ส่วนตัวโค้งหักงอ
毫不夸张	=	ไม่ผิดความจริงเลยแม้แต่น้อย
极度夸张	=	ผิดความเป็นจริงมาก
线条道劲	=	ลายเส้นมีพลัง
立体感	=	ให้ความรู้สึกเป็นสามมิติ มีความลึก

脱出呆板	=	หลุดพ้นจากความไม่มีชีวิตชีวา หนีจากความจำเจ
反复盘曲	=	โค้งงอสลับไปมา
空隙部位	=	ส่วนที่ปล่อยให้ว่าง ที่ว่าง
空间	=	ที่ว่าง ที่โล่ง
皇权主义	=	สมบูรณาญาสิทธิราช
举世无双	=	ไม่มีสมัยใดเปรียบเทียบได้

问答题

1. 夔凤纹大瓦当是在哪里发现的，它的纹样是怎么样？
2. 中国古代的瓦当与秦汉的瓦当有何区别？
3. 秦始皇是历史巨人吗？为什么？
4. 阿房宫建于何时，它的形状是怎么样？

练习

- 1) 按照以下句型造句。

例子：秦汉时 开始出现 整圆形的瓦当。

素可泰时开始出现正式的文字。

1. 古代瓦当的半圆形，一直沿用到今天。

2. 这件夔凤纹大瓦当，造型十分特别。

3. 夔凤纹大瓦当，如称之为世界第一的大瓦当，也是毫不夸张的。

4. 凤身表面又以阴刻细线作细部装饰。

5. 夔凤反复盘曲，除了形成自身丰富的曲线美之外，同时也成为形状美的多样空间。

6. 这样巨大的铜铸像，在当时不用说是举世无双的。

7. 大瓦当的出土以及秦始皇兵马俑坑的发现，真使我们大开眼界。

2) 依照例子造新词汇。

古代---近代---现代--- _____

正面---侧面---对面--- _____

表示---表达---表现--- _____

吉祥---吉利---吉庆--- _____

瓦当---瓦斯---瓦解--- _____

正圆形---半圆形---椭圆形--- _____

反复---反面---反抗---_____

丰富---丰满---丰硕---_____

结合---结束---结论---_____

精心---精致---精神---_____

对称---对偶---对方---_____

浓厚---浓度---浓郁---_____

神秘---神态---神学---_____

适应---适合---适当---_____

威仪---威严---威力---_____

实施---实际---实行---_____

容纳---容忍---容许---_____

3) 请你以150个字写出这件出土的夔凤纹大瓦当

1. 它的造型

2. 它的纹样

3. 它的发现以后证明了些什么

艺术考古知识

夔纹

夔纹是中国古代青铜器的纹饰，也称为“夔龙纹”。这种花纹在商代和西周前期非常流行。夔是中国传说中的一种龙的形象动物。其纹样多做成尾上卷，口张开，一角一足。夔纹也有夔凤纹，是殷商周青铜器上的纹饰。

秦始皇陵

秦始皇陵位于陕西省临潼县城东5公里处。它是中国历史上第一个皇帝陵园。秦始皇继位时开始营建皇陵，至秦亡时尚未竣工，兴建时期延续了30多年。

陵园平面呈南北长，东西窄的长方形有两重夯土垣墙，每边设门。夯土坟丘位于内垣墙内的南半部，底部近方形，每边长约350米，现高43米。地宫在坟丘之下，东、西、北、三面有墓道。

坟丘北部有寝殿建筑群遗址，发现线雕菱形纹石板，夔纹瓦当和大型砖瓦。

陵园东边还有殉葬墓，丛葬坑群及兵马俑坑，西边则有刑徒墓地。该陵所开创的陵园制度，对其后历代帝王陵园建筑有很大的影响。

秦公陵园

秦公陵园位于陕西省凤翔县城的西南，秦都雍城遗址南的三畹原上。此地曾为东周时期秦国国君陵区。

1976年有人在此地发现双墓道大墓18座，单墓道大墓3座。各大墓旁都有长方形坑，可能是车马坑。陵区内以双墓道大墓为中心，分成十三处相对独立的小陵园，以中部偏北

的一处最大。该小陵园自南至北有两座双墓道大墓和一座单墓道大墓。最南的秦公1号大墓连墓道通长300米。此陵是目前东周最大的墓葬。

墓上遗留有柱洞、板瓦、陶质排水管道和卵石散水。

阿房宫遗址

阿房宫是秦代宫殿遗址，在陕西省西安市阿房村。该宫始建于秦始皇35年(公元前212年)，秦朝灭亡时还没有竣工。按有关阿房宫的记载东西五里，南北千步。秦始皇在位时所建的只有前殿。该殿尚存有高大夯土台基，东西宽1200米，南北450米，最高处约7-8米。

艺术考古欣赏

读了夔凤纹大瓦当得到的艺术知识、原来大瓦当是古代建筑屋面瓦垄檐口的一种装饰，而在秦汉时竟然有这么大的瓦当。我们仔细的研究一下它的纹样、线条发觉这种装饰充满了浓厚的神秘感，从一件出土的艺术品。我们除了欣赏它的艺术，更能知道当时的社会情况。

บทแปลบทที่ 4

กระเบื้องเชิงชายลายหงส์กลายขนาดใหญ่ กุ๊ปิง

กระเบื้องเชิงชาย เป็นส่วนประดับที่ใช้ปิดช่องกระเบื้องมุงหลังคาของสถาปัตยกรรมจีน ด้านหน้าของมันจะสลักลายเป็นตัวอักษรสิริมงคล แรกสุดกระเบื้องเชิงชายมักเป็นรูปครึ่งวงกลมเรียกว่ากระเบื้องเชิงชายครึ่งด้าน ในสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่นปรากฏกระเบื้องเชิงชายในรูปกลม ซึ่งเป็นที่นิยมและใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

กระเบื้องเชิงชายขนาดใหญ่ลายหงส์กลายนี้พบที่สุสานพระเจ้าจินสื่อหวง (จินซีฮ่องเต้) ที่กุ๊เขาลีซานเป่ย์ลู่ มณฑลซานซี ซึ่งห่างจากตัวเมืองอำเภอหลินจั่วจวง 5 กิโลเมตรกระเบื้องเชิงชายนี้มีรูปแบบพิเศษซึ่งไม่ใช่ครึ่งวงกลมและไม่ใช่อรูปวงกลม แต่มีรูปแบบกึ่งครึ่งวงกลมและรูปวงกลมทั้งยังมีขนาดใหญ่มาก สูงถึง 41.8 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางกว้างถึง 50.8 เซนติเมตร ในปี ค.ศ. 1977 ในขณะที่มีการขุดกวาดสถาปัตยกรรมที่สุสานจินสื่อหวงทางเหนือ หมายเลข 2 3 4 นั้นได้พบกระเบื้องเชิงชายลายหงส์กลายที่มีลักษณะเหมือนกับชิ้นนี้อีกชิ้นหนึ่ง แต่มีขนาดใหญ่มากกว่า สูง 48 เซนติเมตร มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 61 เซนติเมตรกระเบื้องเชิงชายลายหงส์กลายแบบดังกล่าวนี้เป็นกระเบื้องเชิงชายสมัยโบราณที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่ได้พบมาจนถึงปัจจุบันนี้ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าเป็นกระเบื้องเชิงชายที่ใหญ่ที่สุดในโลก ก็คงไม่เป็นการกล่าวเกินความจริงเลยแม้แต่น้อย ลองคิดดูว่า การที่สถาปัตยกรรมจะใช้กระเบื้องเชิงชายได้ใหญ่ขนาดนี้ ควรจะเป็นอาคารใหญ่ขนาดใด

กระเบื้องเชิงชายลายหงส์กลายนี้ด้านตรงเป็นภาพสลักนูนสูงลายหงส์กลายคู่ ซึ่งมีลวดลายกระจายเต็มเนื้อที่ โดยจัดเป็นลายเหมือนกันทั้งซ้ายขวา ตัวหงส์กลายมีรูปร่างหยักงอนผิดความเป็นจริงมาก ลายเส้นมีพลัง ด้านหน้าของตัวหงส์ใช้ลายสลักนูนสูงอย่างละเอียดเป็นเครื่องประดับ ลายสลักนูนต่ำและนูนสูงทำให้เกิดความแตกต่างได้อย่างชัดเจนจึงทำให้ลายต่าง ๆ มีส่วนเว้าและส่วนนูนอย่างมีระเบียบ ทำให้ลายนั้นพ้นจากความจำเจ ดูมีชีวิตชีวาขยับขยับ ตัวหงส์กลายคดงอไปมา จึงทำให้ลวดลายเหล่านั้นนอกจากจะเต็มไปด้วยความสวยงามของลายคดเคี้ยว แล้วในขณะเดียวกันก็ทำให้ส่วนว่างจากลวดลายกลายเป็นช่องว่าง เกิดเป็น “ลายคู่” แสดงให้เห็นว่าภาพลายหงส์กลายนี้ได้ผ่านการออกแบบและการคิดมาอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว ลวดลายทั้งหมดจึงทำอย่างพิถีพิถันเกี่ยวกับเรื่องของความสมดุลย์และเคร่งครัดในระเบียบของการวางลาย ทำให้เกิดความสวยงามที่แปลกใหม่ ที่ประกอบไปด้วยความนึกคิดแห่งการประดับตกแต่ง ทั้งยังแสดงออกถึงบรรยากาศของความรื่นรมย์อย่างเต็มเปี่ยมอีกด้วย นี่ก็อาจจะเป็นเพราะความต้องการในการออกแบบให้เป็นลายที่เหมาะสมกับสถาปัตยกรรมของสุสานนั่นเอง

พระเจ้าจิ้งซีฮ่องเต้ ได้สร้างสถาปัตยกรรมในสวนสุสานที่ยิ่งใหญ่ให้แก่พระองค์เอง ซึ่งก็เป็นเพราะความคิดในระบบการปกครองของสังคมในสมัยนั้นอย่างแน่นอน จัดว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าจากระบบศักดินาซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียว

ประวัติศาสตร์จารึกไว้ว่า เนื่องจากพระเจ้าจิ้งซีฮ่องเต้ ต้องประสงค์จะแสดงบุญบารมีและแสนยานุภาพของพระองค์ให้เป็นที่ปรากฏ จึงมักจะให้มีการก่อสร้างงานชิ้นใหญ่ ๆ ดังตัวอย่างเช่น ในขณะที่พระองค์ทรงปฏิบัติตามนโยบายรวม 6 ก๊กเข้าด้วยกัน เมื่อใดที่ทรงปราบก๊กหนึ่งได้อย่างราบคาบก็จะโปรด “ ให้เขียนพระราชวังของก๊กนั้นไว้ในผังเมืองของเมืองเสียนหยางทางเหนือ” ดูราวกับว่าจะทรงนำเอาพระราชวังของ 6 ก๊ก มาสร้างเบียดเสียดกันไว้ยังเชิงเขาทางเหนือของเมืองหลวงเสียนหยางแล้วจึงจะสามารถแสดงออกถึงการเป็นพระมหากษัตริย์ปกครองนครทั้งหลายได้ เมื่อพระองค์ทรงรวม 6 ก๊ก และขึ้นครองราชบัลลังก์เป็นพระมหากษัตริย์แล้ว ความต้องการดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ ดังตัวอย่างเช่น โปรดให้สร้างกำแพงเมืองจีน สร้างถนนสำหรับม้า ทำรางรถ ปรับตัวอักษรจีนให้เป็นแบบเดียวกัน ปรับระบบมาตราต่าง ๆ ให้เป็นแบบเดียวกัน เพื่อให้อำนาจของตนถึงจุดสูงสุดในจุดใดจุดหนึ่งของประเทศจีน อีกทั้งยังขยายการสร้างพระราชวังเสียนหยาง โดยได้สร้างพระราชวังอ้อมที่ตั้งอยู่ระหว่างเมืองหลวงเก่าของสมัยราชวงศ์โจว และเมืองเพิงกั๋ว พระราชวัง แม้เพียงสร้างพระตำหนักด้านหน้าก็มีความยาวจากตะวันออกไปตะวันตก 500 ก้าว (ประมาณ 690 ฟุต) ด้านเหนือได้กว้าง 50 จั้ง (ประมาณ 115 ฟุต) บนพระตำหนักสามารถบรรจุคนได้หนึ่งหมื่นคนยังสามารถใช้ตั้งเสาธงขนาดใหญ่สูงถึง 5 จั้ง (ประมาณ 11.5 ฟุต) นี่คือนอกเขตอันกว้างใหญ่ ทั้งยังทรงมีพระบัญชาให้เก็บรวบรวมอาวุธที่มีในใต้แผ่นดินฟ้า นำมารวมไว้ที่เมืองเสียนหยาง แล้วนำมาหลอมเพื่อหล่อระฆังและคนสำริด 12 คน เอามาประดับไว้ในพระตำหนัก อ้างจากหนังสือ ชื่อ “ซานฟู่จิวซือ” ได้บันทึกไว้ว่า คนสำริดแต่ละรูปหนัก 314 หมื่นจิน (1 จินประมาณครึ่งกิโลกรัม) รูปสำริดขนาดยักษ์นี้ ในสมัยนั้นคงไม่ต้องพูดถึงว่าจะมีที่ใดมาเสมอเหมือนได้ นำเสียขายที่ปลายสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก อาคารต่าง ๆ เหล่านี้ถูกตั้งโต๊ะทำลายทิ้งไป 10 หลังเหลือ 2 หลัง ต่อมาก็ถูกผู้เจียนทำลายไปก่อนราชวงศ์ฉิน

แต่ก่อนนี้ เมื่อพวกเราได้อ่านหนังสือประวัติศาสตร์ที่บันทึกเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวก็อาจจะไม่เชื่อถือทั้งหมด แม้ในเนื้อหาที่ยังคงหลงเหลือให้ศึกษาอยู่ก็ยังคงมีความสงสัยว่าควรเชื่อหรือไม่ แต่บัดนี้เราลองมาดู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขุดค้นพบกระเบื้องเชิงชายลายหงส์กลายขนาดใหญ่ รวมทั้งเหล่าม้าและพลทหารที่สลักจากหินที่สุสานของพระเจ้าจิ้งซีฮ่องเต้นั้น ทำให้พวกเรามีสายตาอันกว้างไกลว่า พระเจ้าจิ้งซีฮ่องเต้มิได้ทรงเป็นผู้ที่เพ้อฝัน แต่ทรงเป็นนักประวัติศาสตร์ผู้ยิ่งใหญ่ที่เต็มไปด้วยพระปรีชาสามารถและกล้าหาญพระองค์หนึ่ง พวกเราจึงไม่ควรปิดกั้นที่จะเห็นว่ากระเบื้องเชิงชายลายหงส์กลายขนาดใหญ่เป็นหลักฐานอันเล็กน้อยทางประวัติศาสตร์ที่พระมหากษัตริย์สมัยโบราณผู้ยิ่งใหญ่ได้เหลือให้เราไว้เป็นหลักฐาน

